

Zhrnutie správy o ekonomických stimuloch na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci: prehľad z európskej perspektívy

Úvod

Ekonomické stimuly na zvýšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP) sa týkajú procesov odmeňovania organizácií, ktoré vytvárajú a udržiavajú bezpečné a zdravé pracovné prostredie. Medzi takéto procesy patrí napríklad spájanie zlepšovania výkonu organizácie v oblasti BOZP s fiškálnymi stimulmi, ako je nižšie poistné alebo nižšie daňové sadzby. Zaujím o tieto ekonomické stimuly ako nástroje na motivovanie organizácií, aby investovali do BOZP, neustále rastie, pretože samotné presadzovanie regulačných opatrení často nestačí na presvedčenie organizácií o význame BOZP. Ekonomické stimuly môžu dopĺňať nariadenia regulačných orgánov, pretože motivujú organizácie finančne, a preto pridávajú váhu dobrej praxi v oblasti BOZP spôsobom, ktorý je jasný pre manažérov spoločností vo všetkých členských štátoch.

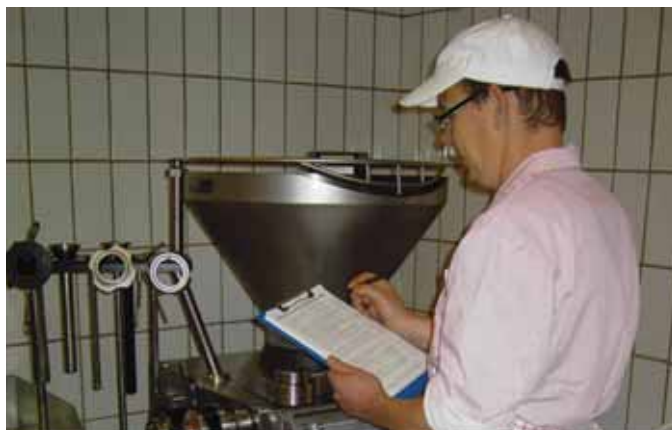
Stratégia Spoločenstva v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia potvrdzuje úlohu ekonomických stimulov ako pák na zvyšovanie informovanosti a dodržiavanie právnych predpisov. V stratégii sa uvádza:

„Zvýšenie informovanosti, predovšetkým malých a stredných podnikov sa môže posilniť priamymi alebo nepriamymi stimulačnými opatreniami zameranými na prevenciu. Tieto stimulačné opatrenia môžu prípadne spočívať v znížení sociálnych odvodov alebo poistného, v závislosti od investícií do zlepšenia pracovného prostredia a/alebo zníženia výskytu úrazov, v hospodárskej pomoci na zavedenie systémov riadenia bezpečnosti a ochrany zdravia, v zavedení požiadaviek na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci do postupov pri zadávaní verejných zákaziek. (Nová stratégia Spoločenstva v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012, Európska komisia, Brusel, 21.1.2007, KOM (2007) 62, konečné znenie).

Táto správa obsahuje prehľad publikácií o ekonomických stimuloch, prehľad politiky ich uplatňovania a výber prípadových štúdií obsahujúcich podrobné informácie o úspešnej implementácii týchto stimulov v jednotlivých európskych krajinách a v celom rade hospodárskych odvetví.

Prehľad publikácií o ekonomických stimuloch

Celkovo existuje pádny dôvod v prospech ekonomických stimulov z mimofirmných zdrojov na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Toto zistenie však oslabujú problémy s metodikou pri hodnotení efektívnosti rozličných stimulačných programov, preto sa navrhol ďalší potrebný výskum na objasnenie nejednoznačných výsledkov z výskumných publikácií.

Dotazník o hospodárskych podnikoch vyplnený mäsiarskym majstrom (fotografia uverejnená s povolením inštitútu FBG (inštitút pre zákonné úrazové poistenie v oblasti mäsového priemyslu), Nemecko)

Pokiaľ ide o presadzovanie stimulov, zistilo sa, že konkrétne preventívne prostriedky majú podstatne väčší vplyv na práceneschopnosť, ako všeobecnejšie preventívne prostriedky. Efektívnosť konkrétnych vládnych (externých) stimulov nebola vždy zrejmá. V rámci výskumu sa dospelo k záverom, že: 1. Zníženie daní môže organizácii efektívne pomôcť, aby viac investovala do BOZP. Tento typ stimulu môže byť samozrejme efektívny len v prípade organizácií, ktoré platia daň z príjmu právnických osôb. 2. Ďalším sľubným spôsobom zlepšovania BOZP je spájanie ekonomických stimulov s auditmi, resp. intervenčnými programami. 3. Viazanie finančných prostriedkov – kde vláda poskytuje grant úmerne množstvu peňazí, ktoré organizácia vynaloží na ochranu zdravia pri práci – sú ďalším možným spôsobom zlepšovania BOZP. Tento typ ekonomického stimulu je spojený s veľkými administratívnymi nákladmi tak pre organizáciu, ako aj pre vládu.

Ekonomické stimuly spojené s poistením boli efektívnym spôsobom na motiváciu organizácií, aby investovali do BOZP. Dôkazy naznačujú, že ekonomické stimuly menia správanie zamestnancov alebo mieru úrazovosti v organizáciách. Uskutočnil sa zodpovedajúci prieskum týkajúci sa empiricky stanovených sadzieb pri vyplácaní náhrad zamestnancom, ktorý obvykle spočíva v systéme bonusov a malusov pri platení poistného a ktorý vychádza z jednotlivých mier úrazovosti v organizácii. Prieskum analyzoval niekoľko výskumných prác o efektívnosti empiricky stanovených sadzieb a zistil, že to mierne znižuje počet poistných nárokov.

Prehľad politik o ekonomických stimuloch

V Európe nie sú veľké rozdiely, pokiaľ ide o základné kritériá systémov sociálneho poistenia a prístupov k vyplácaniu náhrad zamestnancom. Väčšina krajín navrhla svoje systémy sociálneho

poistenia v duchu Bismarckovej tradície a sociálne poisťovne sú štátom riadené monopoly. Existuje značná skupina krajín, ktoré majú konkurenčný trh so systémom podľa W. H. Beveridgea a dve menšie skupiny krajín so zmiešanými formami. Takže rozmanitosť jednotlivých systémov úrazového a sociálneho poistenia je dosť obmedzená, pokiaľ ide o základné kritériá, hoci pri detailnejšom pohľade existuje pravdepodobne omnoho viac rozdielov.

Tieto rozdiely medzi krajinami a systémami ekonomických stimulov majú prirodzene vplyv na prípadný transfer modelov stimulov do BOZP. Vo všetkých krajinách EÚ by teoreticky malo byť možné využiť systémy dotácií, daňové stimuly a nefinančné stimuly. Prístupy empiricky stanovených sadzieb možno nájsť tak na konkurenčných, ako aj monopolných trhoch. Existujú však rozdiely, pokiaľ ide o financovanie úsilia vynakladaného na prevenciu, ako je odborná príprava alebo investície do BOZP. Nemal by to byť problém pre monopolné prístupy, pretože poisťovňa si môže byť istá, že bude mať prospech z kladného účinku, ktorý tieto investície budú mať na podiel poistných nárokov. Na konkurenčných trhoch však poisťovňa ide do rizika, že podniky by v relatívne krátkom čase mohli zmeniť svojho poskytovateľa poistných služieb, a preto prospech z investícií do úsilia vynaloženého na prevenciu môže mať konkurencia, a nie pôvodný poisťovateľ. Možným riešením pre konkurenčné trhy by mohlo byť zavedenie dlhodobých zmlúv na niekoľko rokov alebo vytvorenie spoločného fondu na prevenciu, do ktorého by prispievali rovnako všetci poisťovatelia.

Takmer všetky väčšie členské štáty EÚ sú dosť aktívne, pokiaľ ide o ponúkanie ekonomických stimulov. Tak Nemecko, ako aj Francúzsko, Taliansko a Poľsko ponúkajú rozličné stimuly prostredníctvom systému verejného poistenia, pričom často nejde len o zmeny poistného, ale aj programy dotácií na konkrétne investície do BOZP. V Španielsku sú stimuly naplánované v národnej stratégii BOZP a mnoho rozličných programov štátnej podpory pre oblasť BOZP je ponúkaných tak na národnej, ako aj regionálnej úrovni. Z menších členských štátov sú najaktívnejšie Belgicko, Fínsko a Holandsko, čo svedčí o tom, že ekonomické stimuly sú možné aj v systémoch so súkromnými poisťovňami úrazového poistenia.

Na záver možno konštatovať, že ekonomické stimuly môžu ponúkať všetky členské štáty bez ohľadu na ich systémy sociálneho zabezpečenia alebo bez ohľadu na to, či sú ich systémy úrazového poistenia súkromné alebo verejné.

Prípadové štúdie

Súbor prípadových štúdií ukazuje, že ekonomické stimuly môžu byť efektívne vo veľkom množstve situácií za účelom podpory BOZP. Všetky prezentované motivačné schémy boli efektívne riadené a prešli určitým hodnotením. V šiestich prípadových štúdiách sa dokonca použili kvantitatívne ukazovatele pozitívnych účinkov na pracovné podmienky zúčastnených spoločností.

- V nemeckom mäso priemysle zaznamenali podniky od zavedenia motivačného systému v roku 2001 viac ako 25 % pokles hlásených úrazov.
- V poľnohospodárskom sektore vo Fínsku poklesla miera úrazovosti o viac ako 10 %.
- Z poľských podnikov, ktoré zaviedli financovaný systém riadenia BOZP, 70 % malo menej úrazov a nižšie poistné, zatiaľ čo 50 % uviedlo menej zamestnancov pracujúcich v nebezpečných podmienkach.
- Taliansky úrad pre vyplácanie náhrad zamestnancom prispieva na bankové úvery s cieľom motivovať k investovaniu do BOZP v MSP; zúčastnené spoločnosti mali o 13 až 25 % úrazov menej, ako porovnateľné podniky.
- V rámci nemeckého systému stimulov v oblasti zdravotného poistenia po zavedení moderného systému riadenia ochrany zdravia v podnikoch výrazne poklesla výška dávok vyplácaných počas práceneschopnosti a miera absencií.
- Holandský program dotácií na investície do nových strojov a zariadení priaznivých pre BOZP mal za následok zlepšenie pracovných podmienok v 76 % podnikov (40 % zamestnancov uviedlo, že nové zariadenie bolo veľkým prínosom, 36 % uviedlo, že bolo primeraným prínosom).

Faktory úspechu ekonomických stimulov

Po zhrnutí uvedených troch častí správy je možné identifikovať nasledujúce faktory úspechu:

1. Pomocou systému stimulov možno oceňovať nielen predchádzajúce výsledky dobrého riadenia BOZP, t. j. predchádzajúcu mieru úrazovosti, ale malo by sa oceniť aj konkrétne úsilie vynaložené na prevenciu, ktorej cieľom je znížiť výskyt úrazov a ochorení v budúcnosti.
2. Systém stimulov by mal byť otvorený pre podniky všetkých veľkostí a mal by sa sústrediť na konkrétne potreby MSP.
3. Stimuly by mali byť dostatočne vysoké, aby motivovali zamestnávateľov k zapojeniu sa do systému.
4. Mal by tam byť jasný a priamy vzťah medzi požadovanou aktivitou podniku v oblasti prevencie a odmenou.
5. Systém stimulov by mal mať jasne stanovené kritériá odmeňovania a mal by byť navrhnutý tak, aby sa dal čo najľahšie využiť, čím by sa administratívna záťaž udržiavala na čo najnižšej úrovni tak pre zúčastnené podniky, ako aj pre organizácie ponúkajúce stimuly.
6. Ak sa stimuly majú zamerať na veľký počet podnikov, najefektívnejšie sú stimuly v oblasti poistného alebo daní s presne stanovenými kritériami (uzatvorený systém).
7. Ak sú stimuly potrebné na podporu inovačných riešení pre určité oblasti, najefektívnejšie sú systémy dotácií (otvorený systém).

Ďalšie informácie

<http://osha.europa.eu/en/topics/business>

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ŠPANIELSKO
Tel. +34 944794360, Fax +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

© Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci. Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja. Printed in Belgium, 2010

